

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2169>

Number: 24 , p. 371-386, Spring 2014

İLKÖĞRETİM SOSYAL ALAN DERS KİTAPLARININ GÖRSEL BOYUT VE İÇERİK TUTARLILIĞI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

*A RESEARCH ON COHORENCE OF VISUAL DIMENSION AND CONTENT IN
TEXTBOOKS OF PRIMARY SCHOOL*

Yrd. Doç. Dr. Recep ÖZKAN

Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

Saliha Bulut TUTKUN

M. A., Primary School Teacher, Ministry of National Education.

Özet

Bu araştırmada, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı İlköğretim Okullarının I. Kademesinde okutulmakta olan 4. ve 5. sınıf Sosyal Alan ders kitaplarının, görsel boyut ve içerik tutarlılığı açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın alt problemlerini, ünite başlıkları-konu başlıkları, konu başlıkları-metin ana fikri, konu başlıkları-görsel öğeler ve metin ana fikri-görsel öğeler tutarlılığı boyutları oluşturmuştur. Araştırma tarama modeli niteliğindedir. Araştırmanın evrenini, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı İlköğretim I. Kademe okutulan Sosyal Alan ders kitapları oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini, İlköğretim I. Kademe 4. sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Trafik Güvenliği ve 5. sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi ders kitapları olmak üzere toplam 7 adet ders kitabı oluşturmuştur. Veriler, her bir ders kitabının ünite ve konularını içeren ve "Hiç, Az, Orta, Çok ve Tamamen" derecelerinden oluşan tablolar aracılığıyla

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Bu çalışma 2008 tarihinde kabul edilen yüksek lisans tez çalışmasından geliştirilerek hazırlanmıştır.

toplanmıştır. Araştırma sonucunda; İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflar Sosyal Alan ders kitaplarının, görsel boyut ve içerik tutarlılığının kısmen yeterli, İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflar Sosyal Alan ders kitaplarında, ünite başlıkları ile konu başlıkları yüksek oranda tutarlı, İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflar Sosyal Alan ders kitaplarında, konu başlıkları ile metin ana fikri yüksek oranda tutarlı, İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflar Sosyal Alan ders kitaplarında, konu başlıkları ile görsel öğeler tutarlılığı orta düzeyde, İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflar Sosyal Alan ders kitaplarında, metin ana fikri ile görsel öğeler tutarlılığı düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimler: İlköğretim, Ders Kitabı, İçerik, Görsel Tasarım, Eğitsel Tasarım

Abstract

The purpose of this research was exam to coherence of visual dimension and content in 4. and 5. grade social field text books in first level of elementary school in Turkey. The sub-problems of research are coherence of unit-subject heading, subject heading-text central theme, subject heading-visual element and text central theme- visual element. Survey research model was used as research method. The universe of research is social field text books which are using in first level of elementary schools 2007-2008 periods. Sample of research is constituted of total 7 social field text books of first level of elementary school. These are 4. grade text book of Turkish Language, Social Studies, Religion Culture and Ethics, Traffic safety and 5. grade text book of Turkish Language, Social Studies, Religion Culture and Ethics. Data was collected by tables which consist text book unit and subject and ranked "not at all, seldom, average, much and completely." Research results are given below: Coherence of visual dimension and content in 4. and 5. grades social field text books in first level of elementary school is partly adequate. Coherence of unit-subject heading of 4. and 5. grades social field text books in first level of elementary school is highly adequate. Coherence of subject heading-text central theme of 4. and 5. grades social field text books in first level of elementary school is highly adequate. Coherence of subject heading-visual dimension of 4. and 5. grades social field text books in first level of elementary school is average level. Coherence of text central theme -visual dimension of 4. and 5. grades social field text books in first level of elementary school is lower level.

Key words: Elementary School, Text Book, Content, Visual Imagining, Educational Imagining

Giriş

Birey hafızası ne kadar kuvvetli olursa olsun öğrenilen bilgileri akılda tutmada yeterli olmamaktadır. Bilginin öğrenilmesi yanında, saklanması ve yeni nesillere aktarımı da önemlidir. Öğrenilenlerin kuşaklar arası aktarımının sağlanması için bilgilerin kaydedilmesi önem taşımaktadır. İnsanlık tarihi, dönemlerin özelliklerine

göre bilgilerin farklı şekillerde kaydedildiğini göstermektedir. Bilgilerin kaydedilmesinde, önceleri çeşitli deri, ağaç vb. nesnelere üzerine yazılması yoluna gidilmiştir. Böylece, genel anlamda yazılmış ve basılmış yaprakların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş bir yapıt (Alkan, 1979: 244-245) olarak kitap ortaya çıkmıştır. Kitap, İnsanların fikir, sanat, kültür ve iş sahasındaki çalışmalarını yeni kuşaklara tanıtan yazılı bir metindir (Hesapçıoğlu, 1992: 271). Ayrıca kitap, yaygınlaştırma ve koruma amacıyla bir yazılı metnin taşınabilecek ve kolayca kullanılacak bir şekilde çoğaltılmış biçimi; basılmış ya da elle yazılmış, ciltli veya ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş kâğıt, deri ya da parşömen sayfalar topluluğu olarak da tanımlanmaktadır (Ergin, Gözütok, 1996: 77). Kitaplar, bireyin doğrudan ilişki kurduğu bir bilgi ve kültür aracı (İçmeli, 1996: 130) olup, yaşanmış, denenmiş, yeniden yaratılarak üretilmiş bilgi birikimlerinin sunulduğu kaynaklardır (Pekmezci, 1996: 146). Kitabın okul aracılığıyla eğitim-öğretim etkinliklerinde kullanılması ile birlikte ders kitabı ortaya çıkmıştır.

Okullarda kullanılan eğitim-öğretim materyalleri içinde önemli bir yere sahip olan ders kitapları, belirli sınıf ve dersler için öğrenme-öğretme sürecini doğrudan etkileme niteliğine sahiptir. Öğrenci ve öğretmenler için temel kaynak ve kılavuz işlevini görür. Öğrenciler ders konularını öğrenirken en çok ve hatta bazı öğrenciler belki de tek olarak ders kitabından yararlanırlar. Öğretmenlerin de ders anlatırken başvurduğu temel kaynak ders kitabıdır. Eğitim sürecinde ise toplumsallaştırma işlevi yerine getirilirken ders kitapları önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır (Gök, 2003: 158).

Ders kitabı öğretmenin en önemli araçlarından biridir. İyi hazırlanmış bir ders kitabı hem öğretmen hem de öğrenci için yararlıdır. Öğretmen için yararlıdır; çünkü öğretmenin öğretim etkinliklerine büyük ölçüde yön verir ve ona yardım eder. Bu nedenle ders kitabı, eğitim bilimi açısından öğretmenin en önemli öğretim kılavuzu değerindedir. Ders kitabı, öğrenci için yararlıdır; çünkü çocuğun o güne kadar kazandığı öğretim yaşantılarının birleşiminin yapılmasına ve yeni öğretimin yaşantıları kazanmasına yardım eder. Ayrıca, iyi bir ders kitabı, öğretim programlarının gösterdiği eğitim ve öğretim amaçlarına daha kısa yoldan, daha kısa zamanda ulaşmaya büyük ölçüde yardım eder. Ders kitabı, öğretimin günlük yaşam sorunlarıyla ilişkisini kesmemek ve öğretimi -yapılabildiği kadar- yaparak ve yaşayarak öğrenme yöntemiyle yapmak koşuluyla, öğretimde büyük bir değer taşır. Öğretimde kitaba sıkı sıkıya bağlı kalmak doğru olmadığı gibi, kitabı bir tarafa atmakta doğru değildir (Binbaşoğlu, 1996: 131). Özellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde, okulların ve ailelerin teknolojik anlamdaki yetersizliği dikkate alındığında ders kitaplarının eğitim-öğretimdeki yerinin ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır

Bilgi üretmek ve ona sahip olmak, ancak bir toplumun eğitilmiş yani nitelikli insanlara sahip olması ile mümkündür. Çünkü nüfusu eğitilmiş insanlardan oluşan toplumlar daha çabuk kalkınmaktadır. Eğitim bireye fiziksel, zihinsel, sosyal, kişilik ve ahlaki yönlerde, istenilen özelliklerde bilgi, tutum ve beceriler kazandırır. Böylece bireyin, en üst düzeyde gelişimini ve değişen ve gelişen durumlara ayak uydurmasını sağlar. İçinde yaşanan çağ, her zamankinden daha çok, eğitime ve eğitilmiş bireylere ihtiyaç duyulan özelliktedir. Üstelik bireyler de bu ihtiyacı aynı düzeyde hissetmektedir. Çünkü bilgi çağında, bilgi ve teknolojiye sahip olmak yaşamın vazgeçilmez bir ögesi haline gelmiştir. Bu hızlı değişim, dünyayı küçülterek, toplumları yoğun bir bilgi birikimi ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu durum toplumların bilgi anlayışına da yansımıştır. Bu yansıma eğitim planlamalarının bu yönde oluşturulmasına, eğitim kurumlarının ve programlarının yeniden düzenlenmesine ve eğitime ayrılan kaynakların artırılmasına yol açmıştır.

Bu kaçınılmaz gelişme ve değişimlerden en çok kalkınmakta olan ülkeler etkilenmektedir. Kalkınmakta olan ülkeler sınıfında olan Türkiye, Milli Eğitim Sistemi'ni bu doğrultuda yenileme çabasına girmiştir. Bu kapsamda yeni yaklaşımlar uygulamaya konulmuştur. Bu çerçevede, eğitim programları yenilenmiş, ders kitapları yeni anlayışlar doğrultusunda güncellenmiştir. Ancak, yapılan bu uygulamaların etkililiği ve verimliliğinin değerlendirilmesi önemlidir.

Değişim gereksinimi her alanda değişmeyen etken olarak hissedilmektedir (Yalçın, 2012). Büyük bir hızla değişen ve gelişen dünyada, değişime ve gelişime paralel olarak, bireylerin öğrenmeleri gereken bilgide aynı hızla değişmekte ve gelişmektedir. Her iki yılda bir öğrenilmesi gereken bilgi birikiminin iki kat arttığı bir çağda, bu değişime uyum sağlamak gelişmeye açık olmak demektir. Bunun yapılabilmesinin en önemli yolu ise okumaktır. Okumanın üç temel hedefi (Oğuzkan, 2001: 12), bilgi kazanmak, kazanılan bilgiden zevk almak ve hayatı tanımdır. Kitaplar, insan hayatını zenginleştiren, insanı hayata bağlayan, üzüntülerden uzaklaştıran, hayal kurmasına olanak veren, uzak yerlere ve kültürlere götüren, sorunlara karşı direnç kazandıran ve çözümünde alternatifler üreten bir kaynaktır. Çocuklara kitapların, insanın en iyi dostlarından ve bilgi edinme yollarından biri olduğu inancı kazandırılmalıdır. Böylelikle, çocuklar okumaktan zevk alan ve değişen koşullara kolay uyum sağlayabilen bireyler olarak yetiştirilebilir. Bunun yapılabilmesinde ise kitapların gerekli özelliklere göre hazırlanması önem taşımaktadır. Rousvelt'in de dediği gibi "kitaplar uygarlığa yol gösteren ışıktır. Ders kitaplarının, çocukların uygarlık yolunda rahatça ilerleyebilmelerine yardımcı olacak şekilde düzenlenmesi önemli görülmektedir.

Bu çalışmada, İlköğretim I kademe sosyal alan ders kitaplarındaki metinlerle birlikte verilen resim, çizgi, fotoğraf, şekil, tablo, grafik gibi görsel öğelerle metin içeriğinin tutarlılığı incelenmiştir. Bu çerçevede, İlköğretim I kademe sosyal alan ders kitaplarında yer alan metinlerle birlikte verilen görsel materyallerin, içeriği ne düzeyde

yansıttığı, verilmek istenen hedef-davranışların doğru algılanmasını ne düzeyde sağladığı ve metin içeriği ile görsel öğelerin ne derece tutarlı olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Elde edilecek bulguların, incelenen mevcut ders kitaplarının güncellenmesinde ve yeni yazılacak ders kitaplarının istenilen özelliklerde hazırlanmasına katkı sağlaması açılarından önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup, İlköğretim I. Kademedeki okutulan 4. ve 5. Sınıf Sosyal Alan Ders kitapları “görsel boyut ve içerik tutarlılığı” açısından incelenmiştir. Sosyal Bilimlerde tarama modeli, araştırmacının bağımsız değişken ya da faktörler üzerinde manipülasyonunun (güdümlenme) olmadığı araştırma desenlerini tanımlar. Bu tür çalışmalar, genellikle, bir olay ya da olguyla ilgili olarak var olan performansların, görüşlerin, düşüncelerin, tutumların ya da bir başka psikolojik tekil ya da bazı faktörlerle ilişkileri bakımından betimlenmesini amaçlar (Büyüköztürk, 2001: 2-3).

Araştırmanın evrenini, Talim Terbiye Kurulu’nun 04.06.2007 tarih ve 111 sayılı kararı ile kabul edilen, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında İlköğretim I. Kademedeki okutulan Sosyal Alan Derslerine ilişkin ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında İlköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıflarda okutulan, sosyal alan derslerine ilişkin 7 adet ders kitabı oluşturmaktadır. Bir diğer ifade ile Talim Terbiye Kurulu’nun 04.06.2007 tarih ve 111 sayılı kararıyla kabul edilen 2007-2008 öğretim yılında 1.-8. sınıflarda uygulanacak İlköğretim okulları haftalık ders çizelgesinden (MEB, 2008), 4. ve 5. sınıflar sosyal alan derslerinin ders kitapları araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Ancak, İlköğretim okulları haftalık ders çizelgesinde yer alan Müzik ve Yabancı Dil derslerinin ders kitaplarında metinlere yer verilmediği için, bu kitaplar araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı, İlköğretim okulları I. Kademe 4. ve 5. sınıflarında okutulan sosyal alan ders kitapları ile sınırlıdır. Bu kitaplar, 4. sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Trafik Güvenliği ders kitapları ve 5. sınıf Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü Ahlak Bilgisi ders kitaplarıdır. Ders kitaplarının nitel analiz yoluyla, görsel öğeleri ile içerik tutarlılığının incelenmesi ile sınırlı tutulmuştur.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 7 adet ders kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden temin edilmiştir. İncelemeye alınan ders kitaplarında yer alan her bir metin “ünite başlıkları-konu başlıkları”, “konu başlıkları-metin ana fikri”, “konu başlıkları-görsel öğeler” ve “metin ana fikri-görsel öğeler tutarlılığı” açısından incelenmiştir.

Önce her bir ders kitabının ünite ve konularından oluşan tablolar oluşturulmuştur. Sonra, “Hiç, Az, Orta, Çok ve Tamamen” derecelerinden oluşan 5’li

bir derecelendirme ölçeği temele alınarak her bir ders kitabının ünite ve konuları incelenmiştir. Bir sonraki aşamada, tablolaştırılan çözümlenmelere dayanılarak, yorumlamalara gidilmiştir.

Bulgular

İlköğretim 4. Sınıf Ders Kitapları İle İlgili Bulgular

Tablo 1: Trafik Güvenliği Ders Kitabı ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öge Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
2	3	1	2	9	0	3	3	3	8	1	3	3	7	3	2	3	2	9	1

Trafik Güvenliği ders kitabında 3 ünite ve 17 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 2, Az: 3, Orta: 1, Çok: 2, Tamamen: 9, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 3, Orta: 3, Çok: 3, Tamamen: 8, Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı: Hiç:1, Az: 3, Orta: 3, Çok: 7, Tamamen: 3, Metin Ana Fikri-Görsel Öge Tutarlılığı: Hiç:2, Az: 3, Orta:2, Çok: 9, Tamamen: 1 sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 2: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitabı ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öge Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
0	1	0	5	20	0	0	1	11	14	6	4	12	4	0	5	4	13	4	0

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında 6 ünite ve 28 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 1, Orta: 0, Çok: 5, Tamamen: 20, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç:0, Az: 0, Orta: 1, Çok: 11, Tamamen: 14, Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı: Hiç:6, Az: 4, Orta: 12, Çok: 4, Tamamen: 0, Metin Ana-Fikri Görsel Öge Tutarlılığı: Hiç: 5, Az: 4, Orta: 13, Çok: 4, Tamamen: 0 sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 3: Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öğe Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
5	10	10	14	16	1	9	14	16	15	5	10	20	15	5	1	11	13	27	3

Sosyal Bilgiler ders kitabında 8 ünite ve 55 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 5, Az: 10, Orta: 10, Çok: 14, Tamamen: 16, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç: 1, Az: 9, Orta: 14, Çok: 16, Tamamen: 15, Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı: Hiç:5, Az: 10, Orta: 20, Çok: 15, Tamamen: 5, d- Metin Ana Fikri Görsel-Öğe Tutarlılığı: Hiç: 1, Az: 11, Orta: 13, Çok: 27, Tamamen: 3 sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 4: Türkçe Ders Kitabı ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öğe Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
2	3	1	14	12	0	1	2	13	16	0	3	5	17	7	0	0	10	14	8

Türkçe ders kitabında 8 ünite ve 32 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 2, Az: 3, Orta:1, Çok: 14, Tamamen: 12, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 1, Orta: 2, Çok: 13, Tamamen: 16, Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı: Hiç:0, Az: 3, Orta: 5, Çok: 17, Tamamen: 7, Metin Ana Fikri Görsel-Öğe Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 0, Orta: 10, Çok: 14 Tamamen: 8 sonuçları elde edilmiştir.

İlköğretim 5. Sınıf Ders Kitapları İle İlgili Bulgular

Tablo 5: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öğe Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
0	0	0	1	30	0	0	5	14	12	5	6	14	5	0	4	8	15	4	0

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında 6 ünite ve 31 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 0, Orta: 0 Çok: 1 Tamamen: 30, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 5, Orta: 14, Çok: 14, Tamamen: 12, Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı: Hiç:5, Az: 6, Orta: 14, Çok: 5 Tamamen: 0, Metin Ana-Fikri Görsel Öğe Tutarlılığı: Hiç: 4, Az: 8, Orta: 15, Çok: 4 Tamamen: 0 sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 6: Sosyal Bilgiler Ders Kitabı ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öğe Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
0	0	14	19	12	0	3	11	36	3	0	2	17	31	3	0	2	15	33	3

Sosyal Bilgiler ders kitabında 8 ünite ve 53 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 0, Orta: 14, Çok: 19, Tamamen: 12, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 3, Orta: 11, Çok: 36, Tamamen: 3, Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 2, Orta: 17, Çok: 31, Tamamen: 3, Metin Ana Fikri Görsel-Öğe Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 2, Orta: 15, Çok: 33, Tamamen: 3 sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 7: Türkçe Ders Kitabı ile ilgili bulgular

ÖLÇÜTLER																			
Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı					Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı					Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı					Metin Ana Fikri-Görsel Öge Tutarlılığı				
Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen	Hiç	Az	Orta	Çok	Tamamen
0	4	3	5	20	0	1	1	11	18	0	3	8	17	4	0	2	8	20	2

Türkçe ders kitabında 8 ünite ve 32 konu yer almaktadır. Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 4, Orta: 3, Çok: 5, Tamamen: 20, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 1, Orta: 1, Çok: 11, Tamamen: 18, Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 3, Orta: 8, Çok: 17, Tamamen: 4, Metin Ana Fikri Görsel-Öge Tutarlılığı: Hiç: 0, Az: 2, Orta: 8, Çok: 20, Tamamen: 2 sonuçları elde edilmiştir.

Sonuç

İlköğretim 4. sınıf ders kitaplarındaki tutarlılık düzeyine bakıldığında aşağıdaki gibi bir ilişki ortaya çıkmaktadır.

Trafik Güvenliği ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı ve Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığının "Tamamen", Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığı ve Metin Ana Fikri-Görsel Öge Tutarlılığının ise "Çok" olduğu görülmektedir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı ve Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığının "Tamamen", Konu Başlığı-Görsel Öge ve Metin Ana-Fikri Görsel Öge Tutarlılığının ise "Orta" olduğu görülmektedir.

Sosyal Bilgiler ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığında "Az, Orta, Çok ve Tamamen" oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığında ise "Çok ve Tamamen" oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığının "Orta" düzeyde olduğu, Metin Ana Fikri Görsel-Öge Tutarlılığının da "Çok" olduğu tespit edilmiştir.

Türkçe ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı ve Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılıklarında "Çok ve Tamamen" oranlarının yüksek olduğu, Konu Başlığı-Görsel Öge Tutarlılığının "Çok", Metin Ana Fikri Görsel-Öge Tutarlılığının ise "Tamamen" tutarlı olduğu tespit edilmiştir.

İlköğretim 5. sınıf ders kitaplarındaki tutarlılık düzeyine bakıldığında aşağıdaki gibi bir ilişki ortaya çıkmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı Tutarlılığının “Tamamen”, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılığının ve Konu Başlığı-Görsel Öğe Tutarlılığının “Çok”, Metin Ana-Fikri Görsel Öğe Tutarlılığının ise “Orta” düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Sosyal Bilgiler ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı, Konu Başlığı-Metin Ana Fikri, Konu Başlığı-Görsel Öğe ve Metin Ana Fikri Görsel-Öğe Tutarlılıklarının “Çok” olduğu görülmektedir.

Türkçe ders kitabında; Ünite Başlığı-Konu Başlığı ve Konu Başlığı-Metin Ana Fikri Tutarlılıklarının “Tamamen”, Konu Başlığı-Görsel Öğe ve Metin Ana Fikri Görsel-Öğe Tutarlılıklarının ise “Çok” olduğu görülmektedir.

Değerlendirme

İlköğretim 4. sınıf Trafik Güvenliği ders kitabında, çoğunlukla fotoğraf türü görsel öğeler yerine resimler kullanılmıştır. Kullanılan resimlerin 4. sınıf öğrencilerinin gelişim düzeylerinin altında olduğu söylenebilir. Bazı resimlerin, (örnek: 5. konu) anlaşılır olmadığı görülmektedir. Konularda yer alan kavramların tanımları ya da açıklamaları çoğunlukla verilmemiştir (örneğin, 6. ve 8. konular). Ünitelerin tüm konuları kapsamadığı görülmektedir. Trafik levhaları ile ilgili yeterli düzeyde bilgi basamağında içerik verilmemiştir (örnek: 2. konu). Ayrıca Acil Yardım Servisleri ve Telefon numaraları ile ilgili verilen bilgiler yetersizdir. Bu konunun ayrı bir ünite halinde işlenmesi daha uygun olabilirdi. Bazı konularda, (örnek: 8. konu) verilen resimler yanlış anlamalara neden olabilir. Çünkü verilen resimde kaza yapılan yerin uygun olmadığı söylenebilir. Ders kitabında yer alan görsel öğelerden sadece 2 tanesi fotoğraf, diğerleri resimdir. Resimlerin renk özelliklerinin ve uyumlarının yetersiz olduğu görülmektedir. Ayrıca bu düzeydeki öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olmadığı görülmektedir. Bu olumsuzluklarla birlikte, ünite 1’de yer alan 1. ve 3. konuların ve Ünite 2’de yer alan 2. ve 3. konuların, incelemeye konu olan alt problemler açısından yeterli olduğu söylenebilir.

İlköğretim 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kitabının incelenen boyutlarda oldukça yeterli olduğu tespit edilmiştir. İçeriğin doğası gereği, görsel öğeler resimlerden oluşmuştur. Ancak bazı konularda fotoğraf kullanılması daha etkili olabilirdi. İşlenen konular daha çok soyut içerikte olduğu için, sunulan görsel öğelerin bunları somutlaştırmada kısmen yetersiz olduğu söylenebilir. Bazı konularda görsel öğelerin yetersiz sunulduğu görülmektedir. Örneğin, 1. ünitenin 3. konusunda, değişik ibadet yerlerinin sadece küçük resimleri verilmiş, cemaati ve iç düzeni verilmemiştir. 2. ünitenin “Sözünde Durmak...” konusunda konu başlığı, içeriği yansıtmada sınırlı kalmıştır. Ders kitabı konularının kısmen soyut kaldığı ve konuların günlük hayatla ilişkilendirilmediği söylenebilir. Ayrıca dinlerin farklı yaklaşımları da içerikte verilmemiştir.

İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında, verilen konu içeriklerinin eksik olduğu söylenebilir. Örneğin, 1. ünitenin 1. konusunda kendini tanıtırma bilgileri yetersiz kalmıştır. Sadece kimlik bilgileri verilmiştir. Bireyin hobileri, kardeşleri, anne-

babasının işi, oturduğu semt ve benzeri bilgiler verilmemiştir. Sosyal özellikleri ile ilgili bilgi verilirken yanlışlık oluşturabilecek bir düzenleme gözlenmektedir. Örneğin, takımım Beşiktaş, Malatya şehrini severim gibi. Ayrıca sosyal etkinlikler ve boş zamanları değerlendirme ile ilgili bilgilere yer verilmemiştir. İlgilerim konusundaki bilgiler, kısmen güncelliğini yitirmiştir. Örneğin, pul koleksiyonu yapmanın güncelliğini yitirdiği söylenebilir. Ayrıca verilen resimler konuyu yansıtmamaktadır. Konu başlıkları metin içeriğini yansıtmamaktadır. Örneğin, “Çok Zenginiz” konu başlığı altında sadece folklor ve kültür değerlerine yer verilmiş, “Orada Bir Köy Var Uzakta” konu başlığı altında, bir köy düğününden söz edilmektedir. Bazı konularda metne hiç yer verilmemiş, sadece resimler ve sorulara yer verilmiştir. Örneğin 2. ünite “Çanakkale’den Milli Mücadele” konusunda hiç içerik verilmemiş, resimler ve soyut sorulara yer verilmiştir. Bazı konu başlıkları ve görsel öğeler-içerik arasında bir ilişkisizlik söz konusudur. Örneğin, 2. ünite “Hayalden Gerçeğe” konusunda sadece resim ve sorulara yer verilmiştir. Yine 3. ünite “Peri Bacaları” konusunda verilen içerik ile resim arasında bir ilişkisizlik söz konusudur. Örneğin, eski zamanlardaki bir yaşlı kimsenin resmine yer verilmiştir. 4. ünite “Meslekler Rehberi” konusu sınırlı kalmıştır. Bu konu ayrı bir ünite olarak ele alınabilir. 5. ünite “İyi ki Var” konu başlığı ile içerik ilişkisiz kalmaktadır. Başlık çok soyut ve içeriği yansıtmamaktadır. Bazı konulardaki bilgiler güncelliğini yitirmiştir. Örneğin 5. ünite “Yaşamımızdaki Teknolojik Ürünler” konusunda, verilen görsel öğe bilgisayar bellek disketi çoğunlukla kullanılmamaktadır. 5. ünite “Yeni Bir Yol” konusu ile içerik kısmen ilişkilidir ve içerik konu ile ilgili bilgileri sunmamaktadır. 6. ünite “Badminton Kulübümüz” adlı konuda verilen resimler, konu başlığını yansıtmamaktadır. Ayrıca konu yaygın bir spor dalını işlememektedir. Bir başka ifade ile günlük yaşamla ilişkiliği düşüktür. Ayrıca konu içeriği, başlığı kısmen yansıtmaktadır. 6. ünite “Bu Kadar Yanlış” adlı fıkra başlığı, içeriği yansıtmamaktadır. Yardımlaşma ve dayanışmanın işlendiği bu konu ayrı bir ünite olarak ele alınıp, depresyon, kaza ve benzeri gibi günlük yaşamdan konuları içerecek şekilde verilebilir. Bu ünite, verilen metin içerikleri ve görsel öğeler çok sayıda verildiği için bir karmaşa gözlenmektedir. Genel değerlendirmede, kitapta fotoğraf ve resimlerin, görsel öğe olarak, dengeli biçimde kullanıldığı söylenebilir. Ancak, kitapta bilgi düzeyinde içeriğe çok az yer verilmiştir. Bölümler arasında bütünlük yetersiz düzeydedir. Çocuğun temel bakım becerilerini kazanacağı bilgiler yer almamaktadır. Örneğin, tuvalet, toplu taşıma, telefon kullanımı gibi konulara yer verilmemiştir.

İlköğretim 4. sınıf Türkçe ders kitabında, konu başlıklarının soyut olduğu gözlenmektedir. Bir başka ifadeyle, yalnız başına okuduklarında konu içeriğine ilişkin bir ipucu vermemektedirler. Ayrıca konu başlıkları ve metin içeriği ile görsel öğeler ilişkisi düşüktür. Görsel öğeler çok soyut kalmaktadır. Örneğin 1. Tema “Fobilerimiz” konusunda görsel öğeler yaygın olarak bilinen fobileri yansıtmamaktadır. Ya da 2. Temada “Düşmandan Kaçılmaz” konusunda verilen resim

konu ile dolaylı ilgili görülmektedir. 3. Tema "Atatürk ve İnsan Hakları" konusunun içeriğinde, İnsan Hakları ve önemi ile ilgili bilgiye yer verilmemiştir. 3. Tema "Tüketim ve Verimlilik" ünitesinin konusunda, üretim yapan kesim olarak "Çiftçiler" gösterilmiştir. Diğer meslek gruplarına yer verilmemiştir. Ayrıca sadece hayvanlarla yapılan tarım resimlerine yer verilmiştir. Hâlbuki güncel olan Traktör resmine yer verilmesi uygun olabilirdi. 4. Tema "Edison Ampülü Buluyor" konusunda verilen görsel öğelerin günlük hayatla ilişkililiği düşük ve başlık ve içeriği yansıtmada yetersiz kalmaktadır. 6. Tema "Sesini Yitiren Flüt" konusunda görsel öğeler yetersizdir. Ayrıca konunun Türk kültürü ile ilişkisi düşüktür. 6. Tema "Değerlerimiz"de, sadece Hoş Geldin 23 Nisan konusu işlenmiş, diğer dini ve milli bayramlarımıza yer verilmemiştir. 8. Tema "Koleksiyon Yapıyor Musunuz?" konusunun içeriğinin güncel olmadığı ve düzeye uygun olmadığı söylenebilir. Örneğin, CD, futbolcu resimleri, gibi koleksiyon örnekleri daha güncel ve sınıf düzeyine uygun olabilir.

İlköğretim 5. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabı incelemeye konu olan problemler açısından yüksek düzeyde yeterli olduğu söylenebilir. Ancak Metin ana fikri ve görsel öge tutarlılığı kısmen yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Kitapta yer alan görsel öğeler içerik ile kısmen örtüşmekte, içeriği somutlaştırmada yetersiz kalmaktadır. Ders kitabında konu içeriklerinin güncel hayatla ilişkilendirilmediği görülmektedir. Örneğin 2. ünite "Niçin İbadet Edilir?" konusunda, ibadetin bireye sosyal ve ruhsal açılardan yararlarına yer verilmemiş, bir emir olarak yapılması gerektiği gibi bir işleniş şekline gidilmiştir. Ders kitabının içeriğinde, birbirleriyle, güncel yaşamla ve ülkemiz ve evrensel boyutta konulara yeterince yer verilmediği görülmektedir. Özellikle Din, Vicdan ve Fikir Özgürlüğü konusu ve Laiklik konusuna çok az yer verilmiştir. Toplumsal yaşamda çok önemli bir yeri olan Laiklik konusunun bu kadar az düzeyde işlenilmesi kitabın çok önemli bir eksikliğidir denilebilir. Bir diğer önemli görülen husus, kitap içeriğinde, farklı dinden ve inançtan insanların olabileceği konusuna yer verilmeyiştir.

İlköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında, ünite ve konu başlıkları ve içerik ilişkisinin yetersiz olduğu söylenebilir. Örneğin 2. ünite "Adım Adım Türkiye" konusunda sadece kültürel özellikler ön planda tutulmuş, özellikle coğrafi bilgiler yetersiz kalmıştır. Kitabın içindekiler bölümünde (54. sayfa) "Atatürk İlkeleri" konusu gösterilmesine rağmen, bu konuya kitapta 62. sayfada yer verilmiştir. 3. ünite "Haritalar Konuşur Mu?" konusunda verilen resimler silik, yeterli düzeyde ilişkili ve bilgilendirici değildir. Bu konuda görsel öğeler arasında haritalara çok az yer verilmiştir. 3. ünite "Doğal Afetlerle Birlikte Yaşamaya Hazır Mısınız?" konusunda verilen, doğal afetler sınırlı kalmıştır. Örneğin, heyelan, kuraklık, tsunami gibi doğal afetlere yer verilmemiştir. Ayrıca, ülkemizin gerçeği olan deprem konusuna yeterince detaylı yer verilmemiştir. Depreme karşı bilgi ve duyuşsal kazanımlar oluşturucu bir içerik ve işleniş görülmemektedir. 4. ünite "Ürettiklerimiz" ünitesinde, konu örnekleri yetersiz ve bazıları güncel yaşamda tanınmış ekonomik faaliyetler değildir. 6. ünite "Toplum İçin Çalışanlar" olmasına rağmen, konu başlıkları ilişkili değildir. Örneğin, "Her İşin Başı Sağlık" konusu. Ayrıca, bu üniteye verilen "Sivil Toplum Örgütleri"

ifadesinin doğru kullanılmadığı düşünülmektedir. Bunun yerine “Gönüllü Kuruluşlar” ifadesinin daha uygun bir kullanım olacağı söylenebilir. 6. ünite, “Türk Silahlı Kuvvetleri” konusu, üniteye diğer konular göz önüne alındığında, bir sivil toplum kuruluşu gibi algılanabilir şekilde verilmiştir. Gerçekte, Türk Silahlı Kuvvetleri bir devlet-kamu kuruluşudur. Bu nedenle ayrı bir ünite olarak işlenmeli ve Askerlik görevinin, her Türk vatandaşının görevi olduğu konusu bilgi ve duyuşsal boyutta detaylı olarak işlenmelidir. Bu durum, Jandarma ve Polis Teşkilatı konuları içinde geçerli olmalıdır. 7. ünite “Bir Ülke Bir Bayrak” ünitesinde, yer verilen konular eksiktir. Örneğin, Belediye ve Muhtarlık konularına yer verilmelidir. 8. ünite “Hepimizin Dünyası” ünitesinde, “İthal ve İhraç Ürünlerimiz” konusu yer almakta, ancak yerli üretim ve kullanımının önemine ilişkin bir konu yer almamaktadır. Ayrıca, ders kitabında “Dünyada Türk Devletleri” adlı bir üniteye yer verilmelidir. Sosyal Bilgiler ders kitabında resim ve fotoğrafların yakın oranda kullanıldığı söylenebilir.

İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında, ünite ve konu başlıkları ilişkisinin yeterli düzeye olduğu söylenebilir. Konu başlıkları görsel öğeler ilişkisinin ise kısmen yeterli olduğu görülmektedir. Örneğin, 1. Tema, “Bebeklerin Ulusu Yok” konusunda yer verilen resimler gerçek bebekleri yansıtmamakta, hatta komik ya da korkutucu bir şekilde olduğu söylenebilir. 1. Tema, “İmece” konusunda ise, içeriğin konu başlığını ve görsel öğelerin içeriği yansıtmadığı söylenebilir. 2. Tema, “Dil Bayramı” konusunda yer verilen resim içeriği yansıtmamaktadır. Örneğin, Atatürk’ün tahta başında yeni harfleri öğrettiği fotoğrafının verilmesi daha etkili olabilir. 3. Tema “Bir Yolcuya” konu başlığı ünite başlığı ile ilişkili değildir. Örneğin, konu başlığının Şehitlerimiz olması daha uygun olabilir. 4. Tema, “Küçük Canlılar” konusunun başlığı, hem ünite başlığı ve hem de içerik ile ilişkisi düşüktür. Konu başlığının örneğin, “Mikroplar” olması daha uygun olabilir. 7. Tema, “Büyük Başarı” konusunun başlığı ile metin içeriğinin ilişkisi çok düşük düzeydedir. 8. Tema “Kurumlar ve Sosyal Örgütler” temasında yer alan konuların eksik verildiği söylenebilir. Örneğin, kadın hakları, çocuk hakları ve doğa ve çevre konularına yer verilebilir. İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabında, resimli öğelere yüksek oranda, fotoğrafa ise düşük oranda yer verilmiştir.

Bütün bu tespitler ders kitabı yazımında, yeterli hassasiyetin gösterilmediğini ortaya çıkarmaktadır. Ders kitabı yazarlarının, kitabın okutulacağı sınıf ve düzeyini çok iyi tanımaları, hatta yazarların kitabın okutulacağı alanda belli süre görev yapmış olması da, belirtilen eksikliklerin giderilmesinde etkili olacaktır. Milli Eğitim Bakanlığı’nın belirlediği, ders kitabı yazımında görev alacak kişilerin, kitapların yazımında daha işlevsel görevler alarak etkin rol oynamalarının sağlanması, kitapların verimliliğini daha da arttıracaktır.

Özkan (2006) çalışmasında, ders kitabı yazarlarının, kitap yazmalarında öncelikli faktörün ekonomik olduğunu, bu durumun kitabın niteliğine yansıdığını

belirtmektedir. Aydın (2001) çalışmasında, Türk öğrencilerin %76 oranında Tarih ders kitaplarından memnun olmadıkları sonucuna ulaşmıştır. Özsoy (2007) çalışmasında, Fen ve Teknoloji ders kitaplarının fiziksel görünüm ve baskı kalitelerinin düşük, öğrenci düzeyine ve yaşantılarına kısmen uygun olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Yıldırım (2006), Hayat Bilgisi ders kitabının baskı kalitesinin düşük olduğunu, ancak içeriğin öğretim ilkelerine uygun olarak hazırlandığını ve görsel öğelerde kullanılan renklerin uygun olduğunu belirtmektedir. Erkan (1998) çalışmasında, ilköğretim ilk üç sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarının büyük bölümünün istenilen nitelikte olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Eren (1994) çalışmasında, ilköğretim Türkçe ders kitaplarında görsel öğelere çok az yer verildiği ve kitapların baskı kalitesinin düşük olduğu sonuçlarına ulaşmıştır.

Yazar (2003) çalışmasında, görsel ve yazı öğelerin birbirilerinden farklı olduğu sonuçlarına elde etmiştir. Diler (2001), 4. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabındaki görsel öğelerin, konuları destekleyici ve zenginleştirici olduğunu belirtmektedir. Şimşek (2012) İmam Hatip Liseleri'nin Arapça öğretimi tarihine bakıldığında ilk kuruluş yıllarından başlayarak uzun bir periyotta ders kitapları ve diğer ders materyalleri açısından büyük sıkıntılar yaşandığını, ancak kitaplar ve çeşitli materyaller gün be gün geliştirilmiş ve belirli oranda müspet bir seviyeye ulaştığını, günümüzde ise öğrencilere yönelik sözlükler, kelime kartları, dilbilgisi, pratik Arapça, bağlaçlar ve kelimeler alanında hazırlanan afişler ve model kütüphaneler gibi materyallerin her geçen gün arttığını belirtmektedir.

Bölükbaş (2005) çalışmasında, 4. ve 5. sınıf Bilgisayar ders kitabının görsel tasarımın, renk ve görünüş açısından uygun olduğunu, ancak verilen içeriğin yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Karababa (1999) çalışmasında, İngilizce ders kitaplarına göre, Türkçe ders kitaplarında görsel öğelerin daha az sayıda olduğunu ve Türkçe ders kitaplarında güncel materyallerden alıntılarının düşük olduğunu belirtmektedir. Altan (2001), kitaplardaki görsel öğelerin, içeriği yansıtmadığını belirtmektedir. Özsoy (2007), Fen ve Teknoloji ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin öğrenci düzeyine uygun olmadığını, ancak görsel öğelerin metinlerle ilişkili olduğunu belirtmektedir. Yılmaz (2005) çalışmasında, ilköğretim ilk üç sınıfta okutulan ders kitaplarında, metinlerin uygun resimlerle desteklenmediği; sunulan resim, fotoğraf ve benzeri görsel öğelerin, görsel etkiye sahip olmadığı ve kitaplarının baskı kalitesinin düşük olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Severge (1998), Türkçe ders kitaplarında, görsel öğeler ile metin içeriği arasında bir cinsiyet ayrımcılığının olduğunu belirtmektedir.

KAYNAKÇA

- ALKAN, C. (1979). *Eğitim Ortamları*, Ankara: Ankara Ü. Eğitim Fak. Yay., No. 85.
- ALTAN, Ş. (2001). *Eğitim Materyallerinde Cinsiyetçi Öğeler*, Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları.

- AYDIN, İ. (2001). *Osmanlıdan Günümüze Tarih Ders Kitapları*, Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (1994). *Ders Kitapları Üzerine*, Ankara: Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı.195.
- BÖLÜKBAŞ, O. (2005). İlköğretim I. Kademe Bilgisayar Dersi İçin Bir Ders İçeriği Önerisi", *Yüksek Lisans Tezi*, Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2001). *DeneySEL Desenler*, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- DİLER, H. (2001). İlköğretim 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- EREN, S. (1994). İlköğretim Kurumlarında Okutulan Türkçe Ders Kitaplarının Program Amaçlarına Ulaşabilirlik Düzeyi, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ERGİN, A. ve Gözütok, D. (1996). İlkokul Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi (Hayat Bilgisi Örneği), Ankara: Türkiye ve Almanya'da İlköğretim Ders Kitapları Sempozyumu, Ankara.
- ERKAN, A. (1998). Hayat Bilgisi Kitaplarında Resimleme ve Metin İlişkisi, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖK, F. (2003) Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Ders Kitapları, Ders Kitaplarında İnsan Hakları: Tarama Sonuçları içinde, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- HESAPÇIOĞLU, M. (1992). Öğretim İlke ve Yöntemleri, Eğitim Programları ve Öğretim, Ankara: Beta Basım Yayım.
- KARABABA, Z. Canan (1999). İlköğretim 3. ve 5. Sınıf Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırması, *Doktora Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB (MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI) (2008). Yeni Uygulamaya Konulan İlköğretim Kurumları Derslerine Ait Öğretim Programları ve Haftalık Çizelgesi, <http://www.meb.gov.tr/>, (19.03.2008).
- OĞUZKAN, F. (2001) *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Anı Yayıncılık.

- ÖZKAN, Recep (2006). Türk Eğitim Sisteminde Himayeci Değerler İlköğretim Ders Kitapları Örneği, *Doktora Tezi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZSOY, H. (2007). İlköğretim 4-5. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders Kitaplarının Öğrenci Öğretmen ve Veli Görüşleri Bağlamında Değerlendirilmesi, *Yüksek Lisans Tezi*, Zonguldak: Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- PEKMEZCİ, H. (1996). İlköğretim Ders Kitaplarındaki Resimlerin Çocuğun Görsel Eğitimine Etkisi, Ankara: Türkiye ve Almanya'da İlköğretim Ders Kitapları.
- SEVERGE, Y. E. (1998). Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik, İlköğretim Ders Kitapları Üzerinde Yapılmış Bir İçerik Çözümlemesi, *Yüksek Lisans Tezi* Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ŞİMŞEK, Sultan (2012). Ders Kitapları ve Diğer Öğretim Unsurları Açısından İmam Hatip Liseleri'nde Arapça Öğretiminin Gelişim Seyri, *EKEV AKADEMİ DERGİSİ Yıl: 16 Sayı: 50 (Kış 2012)*, s.239-243.
- YALÇIN, N. (2012). Medyanın Değişim Ekseninde Bir Yazılı Medya - Sanal Medya Karşılaştırması, *EKEV Akademi Dergisi Yıl: 16 sayı: 50 (kış 2012)*, s.11-24.
- YAZAR, İ. (2003). Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarına Görsel Açından Bir Yaklaşım, Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi, Buca-İzmir, I. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 15-17 Mayıs.
- YILDIRIM, A.(2006) "Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)", *Yüksek Lisans Tezi*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILMAZ, A. (2005) "İlköğretim Okulları İlk Kademde Okutulan Ders Kitaplarının Resimlemeleri Yönünden Değerlendirilmesi", *Yüksek Lisans Tezi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.